

Per Olof Hulth in memoriam

Första gången jag träffade Per Olof Hulth var år 1985. Han kontaktade mig för att tala om Vetenskap och Folkbildning, en tämligen nybildad förening som han var intresserad av att engagera sig i. Vi träffades på en lunchrestaurang nära hans arbetsplats, dåvarande Fysikum på Vanadisvägen i centrala Stockholm. Vi upptäckte snabbt att vi hade en gemensam syn på det mesta inom föreningens arbetsområde, och samarbetet kom igång direkt. Han blev medlem i föreningens styrelse år 1986. År 1988 efterträdde han mig som föreningens ordförande, ett uppdrag som han behöll till 1998. Han fortsatte som styrelseledamot till år 2008.

Som de flesta andra föreningar hade Vetenskap och Folkbildning i början en ganska svag organisation. Antalet aktiva var för litet, och föreningen var beroende av alldeles för få personer. Detta ändrades under hans tid som ordförande. Peo hade en fenomenal förmåga att entusiasmera andra till arbete. Inte minst inspirerade han många fysi-

kerkolleger till att bli aktiva i föreningen. Från en handfull aktiva har föreningen utvecklats till Europas största skeptikerförening, med en stor och växande kader av aktiva. Det är till stor del Peos förtjänst att föreningen har blivit vad den är idag.

En av hans många insatser för föreningen är den nära kontakt han utvecklade med James Randi, som gjorde Stockholm till anhalt under sina resor i Europa. Medlemsmötena med Randi var viktiga för föreningen. Själv minns jag med särskild glädje styrelsens möten med Randi hemma hos Peo.

I sitt yrkesliv var Peo astropartikelfysiker, forskare och professor vid Stockholms universitet. Han arbetade tidigt vid CERN med ett neutrinoexperiment men sedan 1990-talet ägnade han sig främst åt två stora projekt vid Sydpolen, AMANDA och dess efterföljare IceCube. Experimentets syfte är att detektera neutriner från galaxkärnor. Det är ett komplicerat experiment, eftersom neutriner är svåra att upptäcka. Men när neutriner kommer i kontakt med vattenmolekyler uppstår det ibland laddade leptoner (t.ex. elektroner). När dessa laddade partiklar rör sig med hög hastighet i isen kan det uppstå s.k. Tjerenkovstrålning som är elektromagnetisk, och det är denna strålning som kan registreras. Men allt detta händer tämligen sällan och därför behövs det många detektorer. IceCube-projektet har sina detektorer utspridda i ett 80-tal kilometerdjupa borrhål i polarisen.

Peo var en hängiven experimentalist som engagerade sig i alla de praktiska frågor som måste hanteras i ett storprojekt som detta. Han besökte Sydpolen elva gånger för att delta i det praktiska arbetet. Enligt dem som varit där

Foto: Teresa Hulth.

bara någon enstaka gång är detta ett starkt bevis för okuvligt engagemang. Han var en betydelsefull person i den internationella astropartikelfysiken, och han var bl.a. IceCube-projektets talesperson under åren 2001–2005. Efter många års trögt arbete och väntan kunde IceCube-kollaborationen år 2013 rapportera upptäckten av ett kosmiskt flöde av högenergetiska neutriner. Peo var en av under-

tecknarna till den artikel i *Science* där detta rapporterades. Upptäckten blev bl.a. utnämnd till "Breakthrough of the year" av *Physics World*. Den har beskrivits som början på ett nytt slags astronomi, neutrinoastronomin.

Peo hade en stark tilltro till vetenskapligt arbete och till förnuftsargument. Samtidigt var han en äkta anti-elitist, både i övertygelse och (vilket är mera sällsynt) i handling. Hans engagemang för att sprida vetenskapen till allmänheten fick många uttryck utöver arbetet i *Vetenskap och Folkbildning*. Han var drivande för att fysikinstitutionen skulle presentera sin forskning för allmänheten, organiserade läxhjälp i fysik för skolelever och anordnade populärvetenskapliga kurser.

Vi umgicks också familjevis. Av mina många privata minnen av Peo vill jag nämna en nyårsafton för länge sedan, innan mobiltelefonerna hade förenklats tillvaron. Våra familjer hade planerat att fira nyår tillsammans hemma hos Hulths, men på grund av sjukdom måste de ställa in. Vår familj gick inte att nå, eftersom vi var på resa och skulle komma hem först på nyårsaftons eftermiddag. När vi kom hem fann vi utanför vår dörr inte bara en lapp där de beklagade att de måste ställa in, utan också en korg med champagne och ingredienser till den nyårssupé som vi nu fick inta på egen hand.

Så minns jag Peo: inga stora åthävor men desto större omtanke.

Per Olof Hulth föddes den 2 juni 1943 och dog den 26 februari 2015 efter en kortare tids sjukdom.

Sven Ove Hansson